
BIJDRAGE

Het verhaal van 8 maart, de Internationale Vrouwendag

Wis Geysen, departementshoofd Bibliotheek AMSAB

Op 8 maart wordt wereldwijd de Internationale Vrouwendag gevierd. Ook in Vlaanderen. De samenwerking tussen autochtone en allochtone vrouwen was één van de thema's dit jaar. Op colloquia, ontmoetingsdagen en debatten sprak en debatteerde men over onder andere de dubbele achterstelling die migrantenvrouwen ondervinden als migrant en als vrouw, de rechten en kansen van de allochtone vrouwen op het vlak van onderwijs, opleiding en tewerkstelling en de samenwerking tussen vrouwenbeweging en migrantenorganisaties.

Deze initiatieven komen uit verschillende hoeken, zowel uit de georganiseerde als uit de niet georganiseerde vrouwenbeweging. Een aantal ervan worden gesteund door de Vlaamse overheid (het ministerie van Gelijke Kansenbeleid van Anne Van Asbroeck).

Waar komt het vieren van deze Internationale Vrouwendag vandaan? Waarom is 8 maart de vaste datum? Was het in 1997 de tiende keer of is de Internationale Vrouwendag veel ouder? Symbolisch zou ik de Internationale Vrouwendag kunnen voorstellen als een taaie grootmoeder omringd door vele dochters en kleindochters. In dit artikel zal ik de geboorte en het leven van de grootmoeder verhalen - met andere woorden het ontstaan van de Internationale Vrouwendag - de achtergronden ervan duiden en de evolutie schetsen die ze heeft doorgemaakt⁽¹⁾.

Ontstaan van de Internationale Vrouwendag

De Internationale Vrouwendag is ontstaan op het kruispunt van twee stromingen die zich vorige eeuw ontwikkelden. De politieke bewustwording van vrouwen en de opkomst van de (internationale) socialistische arbeidersbeweging.

Politieke bewustwording van vrouwen

Vrouwen die zich verzetten tegen hun maatschappelijke positie of de aantasting ervan zijn reeds bekend uit de Oudheid en de Middeleeuwen⁽²⁾. Van emancipatiestrijd of het stre-

ven naar politieke, sociale en economische rechten voor vrouwen spreken we vanaf het einde van de achttiende eeuw.

Deze strijd van vrouwen voor gelijke politieke rechten en toegang tot het onderwijs en betaalde arbeid gaat terug tot de Amerikaanse Vrijheidsoorlog van 1776, waar onder anderen Abigail Smith Adams (de vrouw van de latere president John Adams) voor vrouwen het recht opeist om politiek vertegenwoordigd te zijn. De Amerikaanse grondwet van 1787 komt aan deze eis niet tegemoet. Wel mogen meisjes vanaf dan openbaar onderwijs volgen.

Tijdens de Franse Revolutie (1789) richt Olympe de Gouges, toneelschrijfster en publiciste (1745-1793) verschillende vrouwenverenigingen op die tot straatacties overgaan. Zij worden 'les tricoteuses' genoemd omdat vele vrouwen breiend de vergadering bijwonen. De brochure van Olympe de Gouges *Les Droits de la Femme et de la Citoyenne* protesteert tegen het ontbreken van rechten voor vrouwen in de *Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger*. Zij pleit niet enkel voor kiesrecht en toegang tot alle officiële functies maar ook voor effectieve deelname aan de werkzaamheden. Haar opvattingen en openlijke kritiek zijn bedreigend. In november 1793 wordt zij letterlijk mond-dood gemaakt en besluit de Nationale Vergadering alle bestaande en toekomstige vrouwenverenigingen te verbieden.

In 1868 wordt te Genève de eerste internationale vrouwenorganisatie opgericht door de Zwitserse pacifiste en feministe Marie Goegg-Pouchoulin (1826-1899). Deze International Association of Women bepleit toekenning van alle politieke, economische en andere rechten aan vrouwen.

Naast vrouwen die strijden voor kiesrecht, toegang tot het onderwijs en de arbeid kent de vrouwenbeweging een tweede gematigder stroming die hervormingen voorstaat op sociaal en hygiënisch terrein. Welstellende vrouwen die actief zijn op filantropisch gebied en bij de bestrijding van de onzedelijkheid nemen hier het voortouw. De in 1888 opgerichte International Council of Women probeert beide stromingen te verenigen. In 1904 komt het echter tot een breuk wanneer radicale kiesrechtvrouwen zich afsplitsen.

De International Council of Women stimuleert tevens de oprichting van nationale vrouwenraden. In België gebeurt dit in 1905 op initiatief van Marie Popelin.

De Internationale Socialistische Arbeidersbeweging

In 1864 wordt in Londen de Internationale Associatie van Arbeiders opgericht, beter bekend als de Eerste Internationale. De drijvende kracht hierachter is Karl Marx die in 1847 zijn Communistisch Manifest had laten eindigen met het "*Proletariërs aller landen, verenigt U!*"

Deze Eerste Internationale kent echter een grote interne verdeeldheid. Na de bloedige onderdrukking van de Parijse Commune (1871) en de uitsluiting van Bakounin (anarchistische stroming) door Marx kwijnt de Eerste Internationale volledig weg.

Tijdens de viering van honderd jaar Franse Revolutie groeit uit een Internationaal Congres van marxisten te Parijs (1889) de Tweede Internationale. Maar ook deze is onderling verdeeld over de te volgen doelen en actie: evolutie of revolutie. In het begin van de twintigste eeuw voltrekt zich de onherstelbare breuk tussen de democratische socialisten en de revolutionaire socialisten. Na de Russische Revolutie van 1917 vormen de revolutionaire marxisten overal eigen communistische partijen die zich groeperen in de Derde Internationale, de Komintern, in 1919 onder Russische leiding opgericht.

Vrouwen en de Socialistische Internationales

Tijdens de periode van de Eerste Internationale krijgen we een eerste interactie tussen de vrouwenbeweging en de socialistische arbeidersbeweging. Marie Goegg vraagt toelating om op het Congres van 1868 propaganda te maken voor de International Association of Women (de eerste internationale vrouwenorganisatie). Maar zij krijgt geen gehoor. Waarschijnlijk speelt hier de invloed van Bakounin op de League of Peace and Free-

"k Heb mijn wagen volgeladen..." Internationale Vrouwendag te Bonn in 1955 (verzameling Jet Nauwelaerts)

dom waarmee de International Association of Women sterke banden had.

De Eerste Internationale weigert niet om vrouwen op te nemen - de Britse Harriet Law is al sinds 1867 bestuurslid - maar stelt zich wel gereserveerd op. Zoals blijkt uit de toon van dit citaat van Marx:

"...ieder die enigszins van de geschiedenis op de hoogte is weet dat grote maatschappelijke omwentelingen onmogelijk zijn zonder 'het vrouwelijke gist' [sic]. De maatschappelijke vooruitgang laat zich exact meten aan de maatschappelijke positie van het schone geslacht (met inbegrip van de lelijken)."⁽³⁾

Toch evolueert Marx' houding onder druk van door vrouwen geuite kritiek, onder andere van Harriet Law, op het standpunt over vrouwenarbeid. En door het belangrijk aandeel van vrouwen in de Commune van 1871

met Louise Michel als boegbeeld. Dat jaar verdedigt Marx de oprichting van vrouwensecties. Voornamelijk in die landen waar veel vrouwen in de industrie werkzaam zijn.

De participatie van vrouwen in het arbeidsproces blijft een belangrijk discussiepunt. De internationale arbeidersconferentie van Parijs in 1886 beveelt beschermende maatregelen aan voor jonge arbeiders boven de 14 jaar en voor vrouwen. Het marxistische congres waaruit de Tweede Internationale groeit (1889) wil afschaffing van nachtarbeid voor mannen onder de 18 jaar en voor vrouwen. Daarnaast een verbod van vrouwenarbeid in alle industrietakken die nadelig zijn voor het vrouwelijke gestel (bv. koolmijnen). Er zijn ook stemmen om vrouwenarbeid volledig te verbieden. Hierop reageert Clara Zetkin (feministisch militante en afgevaardigde voor de Duitse socialisten) fel en herinnert aan de

stichtingsverklaring van de Tweede Internationale, waarin staat dat het

“de plicht van de arbeiders is, arbeidsters als gelijke rechten hebbende, in hun rijen op te nemen” en dat men *“principiële gelijke loonen voor gelijken arbeid voor de arbeiders van beide geslachten en zonder onderscheid der nationaliteit”* eist⁽⁴⁾.

Aanloop tot het eerste Internationaal Socialistisch Vrouwencongres

In de praktijk blijft de internationale socialistische beweging voornamelijk een mannenwereld. Het is voor de vrouwen niet eenvoudig een eigen plaats te veroveren, zodat zij hun stem ook gezamenlijk kunnen laten horen. Het vroegste internationale socialistische vrouwencontact dateert uit 1896 op het Congres te Londen. De relatieve stijging van het aantal vrouwelijke afgevaardigden (55 vrouwen op 750 afgevaardigden) brengt op 31 juli een dertigtal vrouwen onofficieel bij elkaar⁽⁵⁾. Ze discussiëren over het onderscheid tussen ‘burgerlijk’ feminisme en socialistische vrouwenbeweging als onderdeel van de socialistische arbeidersbeweging. Zij kiezen voor de socialistische beweging maar deze moet wel de plaats erkennen van proletarische vrouwen in de arbeidersbeweging en de klassestrijd.

Op het congres zelf wordt volgende resolutie, voorbereid door Eleanor Marx Aveling (jongste dochter van Marx), Emma Ihrer, Clara Zetkin (Duitsland) en Adelheid Popp (Oostenrijk) aanvaard: *“de emancipatie van vrouwen is onafscheidelijk van die van de arbeiders”*⁽⁶⁾. Volledige politieke gelijkheid kan enkel verworven worden door algemeen kiesrecht voor beide seksen. Deze eis wordt aangenomen op het congres van 1900 in Parijs.

Het eerste socialistische vrouwencongres te Stuttgart (1907)

Naar het voorbeeld van de Tweede Internationale wil Clara Zetkin de socialistische vrouwenbewegingen van de verschillende landen dichter bij elkaar brengen om over de grenzen heen dezelfde doelstellingen te verdedigen. In haar woonplaats Stuttgart organiseert zij op zaterdag 17 en maandag 19 augustus 1907 (vlak voor het congres van de Tweede Internationale) de eerste officiële internationale conferentie van socialistische vrouwen. Achtenvijftig vrouwen uit dertien staten richten het International Socialist Women's Committee (Internationaal Socialistisch Vrouwen Comité) op. Dit comité bestaat vandaag nog altijd als de Socialistische Vrouwen Internationale (Socialist International Women, 1978)⁽⁷⁾. Clara Zetkin wordt als secretaris gekozen. Het door haar sinds 1892 geredigeerde blad *Die Gleichheit* wordt het eerste internationale socialistische vrouwenorgaan.

Op dit internationale socialistische vrouwencongres in Stuttgart is er ook een afgevaardigde uit respectievelijk India en Japan. De beide vrouwen spreken over de enorme armoede en uitbuiting en het gebrek aan rechten voor de vrouwen in hun land.

Er wordt een basis gelegd om intense contacten te onderhouden en een resolutie om te strijden voor vrouwenkiesrecht wordt voorbereid. Het congres van de Tweede Internationale neemt deze resolutie aan maar beklemtoont dat voor de socialistische vrouwen het verkrijgen van algemeen stemrecht geen doel op zich is maar een middel om samen met de mannen te vechten voor het verwezenlijken van een socialistische maatschappij.

Het ontstaan van de Internationale Vrouwendag

De tweede internationale conferentie van socialistische vrouwen heeft plaats te Stockholm in 1910 opnieuw vóór het algemene congres van de Tweede Internationale. Meer dan honderd vrouwen uit zestien staten herbenoemen Clara Zetkin als secretaris voor de volgende vier jaar. Volgende programma-punten komen aan bod: hoe geregelde contacten opbouwen tussen de socialistische vrouwenorganisaties in de verschillende staten, hoe de verbetering realiseren van de toestand van werkneemsters en welke acties moeten ondernomen worden voor het verkrijgen van algemeen vrouwenkiesrecht. Ook de zorg om moeder en kind worden besproken.

Voor de eerste maal komt het oorlogsvraagstuk op de agenda. Het veilig stellen van de vrede wordt als een bijzondere plicht voor vrouwen aanzien. Om de propaganda voor gelijke rechten en vrede te versterken besluit de conferentie (op een suggestie van Louise Zietz en een daarbij aansluitend voorstel van Clara Zetkin) om het volgende jaar (1911) een internationale vrouwendag te organiseren - en er een jaarlijks terugkerende Internationale Vrouwendag van te maken. Er wordt evenwel geen bepaalde datum vastgelegd. Een derde internationale socialistische vrouwenconferentie wordt volledig gepland en voorbereid voor augustus 1914 te Wenen. Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kon ze echter niet plaatsvinden. De socialistische vrouwen laten zich hier niet door weerhouden.

Polemiek rond de datum 8 maart

In de Verenigde Staten hebben socialistische vrouwen in 1909 een begin gemaakt met de invoering van een jaarlijkse nationale vrou-

wendag op de laatste zondag van februari ter ondersteuning van hun campagne voor vrouwenkiesrecht. Dit tijdstip houden zij een aantal jaren aan. In Europa vindt de eerste Internationale Vrouwendag plaats op 18 maart 1911, ter herinnering aan de Parijse Commune die veertig jaar eerder begon. In Wenen en op andere plaatsen demonstreren vrouwen met rode vlaggen en scanderen de leuze "gelijke rechten voor mannen en vrouwen". In Rusland gebeurt dit voor het eerst in 1913 - en wel op de laatste zondag van februari (volgens oude kalender). In 1914 verschijnt het eerste nummer van het Russische vrouwenblad *Rabotnitsa* (De Arbeidster) op de Internationale Vrouwendag op 8 maart (volgens oude kalender 23 februari)⁽⁸⁾. 8 maart speelt opnieuw een rol in 1917 wanneer vrouwen een demonstratie houden die uitloopt op een voedselrell en zo rechtstreeks aanleiding geeft tot de Februarirevolutie. Vanaf 1918 wordt het de gewoonte om de Internationale Vrouwendag wereldwijd op 8 maart te houden. Als verklaring voor 8 maart als vaste datum wordt vanaf de jaren '50 verwezen naar de demonstraties van New Yorkse naaisters op 8 maart 1857 voor hoger loon en de tienuredag. Demonstraties die gewelddadig door de politie zouden onderdrukt zijn. In de jaren '80 ontrafelen twee Franse onderzoeksters deze verklaring en leggen de oorsprong van deze mythe bloot. In 1857 hebben er helemaal geen demonstraties plaatsgevonden in New York. Naar alle waarschijnlijkheid is deze verklaring in volle koude oorlogstijd ontstaan om niet de link te moeten leggen met de Februarirevolutie die het communistische regime voortbracht en zo de Internationale Vrouwendag te zuiveren van zijn bolsjevistische context⁽⁹⁾.

Clara Zetkin : "I had a dream..."

Oorlog aan de oorlog

Twee gebeurtenissen aan het begin van deze eeuw hebben ook een diepgaande invloed op de ontwikkeling van de internationale socialistische vrouwenbeweging: de Eerste Wereldoorlog en de Russische Revolutie van 1917. Deze laatste voornamelijk omdat de centrale leidinggevende figuur van de internationale socialistische vrouwenbeweging, Clara Zetkin, ermee sympathiseert.

Eerste Wereldoorlog en Congres te Bern (1915)

Tijdens de Eerste Wereldoorlog stort de Socialistische Internationale in. De verschillende socialistische parlementsleden stellen nationale belangen boven de internationale klassestrijd en keuren de oorlogskredieten goed. Maar de socialistische vrouwen vinden hun positieven sneller terug dan de mannen en op initiatief van Clara Zetkin organiseren ze in maart 1915 een International Women's Conference in Bern. De conferentie vaardigt een manifest uit, gericht tot de vrouwen van de oorlogvoerende landen. Het begint als volgt:

"Arbeidsters van de wereld, waar zijn jullie echtgenoten en zonen? Al acht maanden zijn zij in oorlog. Zij zijn weggesleurd uit hun huizen. Jonge mannen, rijzig, de hoop van hun ouders. Grijze mannen, de steun van hun gezin ..."⁽¹⁰⁾

Het door Clara Zetkin in 1912 gelanceerde "Oorlog aan de oorlog" wordt hier met klem herhaald. Wegens de uitgave van het manifest wordt Zetkin enige maanden gevangen gezet.

In 1917 wordt haar het hoofdredacteurschap van *Gleichheit* ontnomen omdat ze de lijn van de Duitse socialistische partij niet meer volgt. De breuk is totaal wanneer ze openlijk sympathiseert met de Russische Revolutie van 1917.

Russische Revolutie

"23 februari (8 maart) was Internationale Vrouwendag. Sociaal-democratische kringen hadden zich voorgenomen aan deze dag op een algemene manier aandacht te schenken: met bijeenkomsten, toespraken en pamfletten. Bij niemand was het opgekomen dat dit de eerste dag van de Revolutie zou kunnen worden" schrijft Leo Trotsky in zijn *Geschiedenis van de Russische Revolutie*⁽¹¹⁾.

De spontane vrouwedemonstratie langs fabrieken en langs de plaatsen van voedselbedeling op de Internationale Vrouwendag is de rechtstreekse aanleiding tot het uitbreken van de Februarirevolutie.

Na de Oktoberrevolutie vinden er ingrijpende veranderingen plaats in de juridische en sociale positie van de vrouwen. Vooral in het huwelijks- en familierecht zijn de veranderingen positief. In de arbeidswetgeving staan de opvang van kleine kinderen en de bijzondere bescherming van de werkneemsters centraal. Hoewel deze maatregelen tegen het einde van de jaren '20 om economische en politieke redenen worden teruggeschroefd blijft de internationale communistische beweging appelleren aan de veranderingen voor vrouwen uit de revolutiejaren, vooral deze met betrekking tot moederschap, kinderopvang en huishoudelijke voorzieningen.

Henriette Roland Holst, Clara Zetkin en Alexandra Kollontaï zijn enkele vrouwen uit de Socialistische Internationale die openlijk hun solidariteit betonen met de communistische revolutie. Ze sluiten zich aan bij of staan aan de wieg van de communistische partijen in hun eigen land.

Clara Zetkin, "I had a dream"

Na de Russische Revolutie wordt in 1919 de Communistische Internationale of de Komintern (ook wel de Derde Internationale genoemd) geïnstalleerd. Voor de Komintern staat de gemeenschappelijke strijd van vrouwen en mannen uit de arbeidersklasse voorop. Zij heeft sinds 1920 een ondersteunend vrouwensecretariaat dat ondergeschikt is aan het algemene bestuur. De Internationale Vrouwendag krijgt een vaste plaats in de Komintern. In 1922 roept Lenin 8 maart uit tot een communistische feestdag.

Clara Zetkin is één van de medeoprichters van de KPD (Kommunistische Partei Deutschlands, 1918). Vanaf 1920 zetelt zij voor de KPD in het Duitse Parlement. Zij vertegenwoordigt ook de vrouwen in de Komintern waar zij een plaats bekleedt in het uitvoerend comité. Vanuit deze positie wordt haar voorstel in 1921 voor een breed internationaal congres van partijloze vrouwen niet aanvaard. Samenwerking met sociaal-democratische en 'burgerlijke' vrouwen is uit den boze.

Bijna blind en helemaal op sterft Clara Zetkin in 1933 op zesenzeventigjarige leeftijd. Haar as wordt in een urne in de Kremlingmuur bijgezet.

Interbellum

De oprichting van een Internationale Vrouwen Advies Commissie

In de jaren '20 herrijst de Socialistische Internationale uit haar as. De sociaal-democratische vrouwen herstellen hun contacten op internationale socialistische congressen in Bern (1919) en Berlijn (1922).

Op het internationale socialistische congres te Hamburg wordt de Socialistische Arbeiders

Internationale (SAI) opgericht als opvolger van de Tweede Internationale. De organisatie van een aparte vrouwenconferentie betekent dat de socialistische vrouwen het Internationale Socialistisch Vrouwencomité willen herinstalleren. Er wordt gediscussieerd op welke manier dit moet georganiseerd worden. Een aparte zelfstandige socialistische vrouwenorganisatie of een adviserend comité met bestuurszitting in de SAI. Op de vrouwenconferentie in Marseille (1925) bereiken ze een overeenkomst. Ze besluiten tot de oprichting van een adviescommissie die minstens éénmaal per jaar samenkomt en het bestuur van de SAI informeert en adviseert over de doelstellingen en middelen van socialistische vrouwen in de verschillende staten, en die helpt bij het organiseren van nieuwe vrouwenconferenties in samenhang met de congressen van de SAI. Vanaf 1934 tot 1940 is de Belgische Alice Pels secretaris van deze adviescommissie.

De instelling van de internationale adviescommissie van de SAI (1927) leidt ertoe dat de viering van de Internationale Socialistische Vrouwendag op 8 maart een nieuwe stimulans krijgt en regelmatig plaatsvindt. Vanaf 1927 neemt het aantal meetings en demonstraties in veel staten toe. Soms worden er rond 8 maart langer durende activiteiten voor vrouwen georganiseerd. In de jaren '30 wordt het voor vrouwen van de SAI gebruikelijk in de tweede helft van maart een Internationale Vrouwen Week te vieren. Deze maartvieringen duren voort tot en met 1939.

Een studieweek, goedgekeurd in 1931, wordt georganiseerd in 1936 in Ukkel in de Arbeidershogeschool, met als onderwerp: *Vrouwen en economische en politieke democratie*. Een tweede studieweek vindt plaats aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog in 1939 in Charleroi met als thema *Vrouwen*

en oorlog. Het motto 'Oorlog aan de oorlog' wordt hier nogmaals met klem herhaald⁽¹²⁾.

Tweede Wereldoorlog

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog maakt het internationale werk opnieuw onmogelijk. Na nog geen twintig jaar zijn alle organisaties weer vernietigd. In 1941 organiseren Mary Sutherland en de Britse Labour Women een Internationale Vrouwendag in Londen waar (gevluchte) vrouwen uit de bezette landen toespraken houden in hun moedertaal. In 1945 wordt er terug een Internationale Vrouwendag gevierd in Londen, waar de vrouwen in een manifest beloven alles te zullen doen voor een duurzame vrede.

Vanuit Ravensbrück is van de Duitse communiste Rosa Thälmann de volgende herinnering overgebleven:

"Op 8 maart, des ochtends om 5 uur, ontrukte de sirene ons, zoals elke dag aan de slaap. Op die dag werd er niet geroepen: 'Opstaan', maar Resi, onze politieke blokoudste, een Tsjechoslovaakse kameraad, zei luid en met diep bewogen stem: 'Ik groet jullie op deze dag allen en ik ben er van vast overtuigd, dat wij het volgend jaar deze dag in ons vaderland en met onze vrienden zullen meemaken.' De vrouwen omhelsden en kusten elkaar en wij drukten elkaar de handen. In alle talen weerklonk de groet: 'Leve de achtste maart, onze Internationale Vrouwendag.' Zacht weerklonken nationale volks- en strijdlieparen, overal zag men stralende ogen. De hoofden waren dicht bij elkaar, want één van onze vrouwelijke kameraden van iedere groep sprak over de betekenis van de Internationale Vrouwendag."⁽¹³⁾

Een nieuwe start

Na 1945: officieel een moeizame start voor de Internationale Socialistische Vrouwen.

Met de stopzetting van de Socialistische Arbeiders Internationale in 1939 komt er een einde aan de activiteiten en het bestaan van het International Advisory Committee of Women uit 1926. Wanneer de socialistische partijen uit verschillende staten in 1947 in Zürich bijeenkomen dient Isabel Blume een resolutie in vanwege de vrouwelijke afgevaardigden. Daarin maken ze hun verlangen kenbaar de vooroorlogse vrouwencommissie te herinstalleren, een internationale vrouwenconferentie voor te bereiden en een speciaal informatiebulletin uit te brengen. Belgische vrouwen zijn bereid hiervoor het werk te doen. Op het congres zes maanden later in Antwerpen wordt een voorlopig vrouwencomité opgericht en het *Women's Bulletin* uitgegeven. Pas in 1955 krijgen hun internationale contacten vorm in de International Council of Social Democratic Women. Behalve om gelijke rechten gaat het deze organisatie ook om verbetering van de toestand van vrouwen in ontwikkelingslanden.

Op 26 maart 1955 herstelt de Socialistische Internationale de traditie van de Internationale Vrouwendag en spreekt van de Internationale Socialistische Vrouwendag. Vanaf 1956 geeft de International Council of Social Democratic Women elk jaar op 8 maart een verklaring uit tot deze gewoonte in 1973 opnieuw wegzakt en pas in 1982 wordt hersteld⁽¹⁴⁾.

In 1978 ontstaat de Socialist International Women uit de International Council of Social Democratic Women.

SVV-Internationale Vrouwendagen

Hoewel de Internationale Socialistische Vrouwen pas vanaf 1956 oproept een Internationale Vrouwendag te houden worden er in België reeds vanaf 1948 verschillende Internationale Vrouwendagen door de Socialistische Vooruitziende Vrouwen georganiseerd. Hiertoe wordt telkens opgeroepen in het maartnummer van de *Stem der Vrouw*, het maandblad van SVV. In deze oproepen wordt telkens even op de geschiedenis van de Internationale Vrouwendag teruggekomen en worden de eisen herhaald. Soms valt deze dag samen met een nationaal congres. Meestal worden er ook buitenlandse spreeksters ontvangen. Vanaf 1959 worden in de *Stem der Vrouw* de jaarlijkse verklaringen van de International Council of Social Democratic Women opgenomen. De viering van 50 jaar Internationale Vrouwendag in 1960, samen met 75 jaar BSP, zal de laatste Internationale Socialistische Vrouwendag zijn in België.

Communistische Internationale Vrouwendagen

In tegenstelling tot de International Council of Social Democratic Women die in de eerste tien jaar na de oorlog geen internationale oproepen uitgeeft voor de viering van de Internationale Vrouwendag op 8 maart, doet de Women's International Democratic Federation dit wel. Deze organisatie is in 1945 opgericht en vertegenwoordigt communistische vrouwen uit vijftien negentig staten. In haar oproepen voor de Internationale Vrouwendag staat het vredesstreven centraal. Onderzoek naar de Internationale Vrouwendagen van de communistische vrouwen in België is nog niet gebeurd.

1960: 50 jaar Internationale Socialistische Vrouwen

In 1960 viert men de vijftigste Internationale Vrouwendag. Uit alle delen van de wereld komen vrouwen in Kopenhagen bijeen om het besluit van 1910, toen de Internationale Vrouwendag werd ingesteld te herdenken. In België wordt deze verjaardag herdacht met een grote viering in het (nu afgebroken) Volkshuis te Brussel.

1975: officiële erkenning door de Verenigde Naties

De traditie van de Internationale Vrouwendag krijgt in 1975, ter gelegenheid van het Internationale Jaar van de Vrouw een erkenning op intergouvernementeel niveau wanneer deze op 7 maart wordt gevierd met een internationaal panel in het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York. In 1978 komt het tot een formele erkenning van de Internationale Vrouwendag: de Verenigde Naties neemt 8 maart op in de lijst van de formeel erkende feestdagen.

Emanciperend effect van 8 maart

Sinds zijn ontstaan in 1910 kent de Internationale Vrouwendag verschillende peetmoeders. Stonden enkel de socialistische vrouwen aan zijn wieg, na de Russische Revolutie komen de communistische vrouwen deze vervoegen. Na de Tweede Wereldoorlog wordt het voornamelijk een zaak van de communistische vrouwen. Met de tweede golf van de jaren '70 wordt 8 maart een internationale feministische strijddag voor gelijke rechten, solidariteit en vrede. Een Internationale Vrouwendag die wereldwijd aanzet tot actie voeren.

Enkele voorbeelden ter illustratie. Op de Internationale Vrouwendag van 1979 houden tweehonderd vrouwen van de universiteit van

Algiers (Algerije) een openbare vergadering op het hoofdkwartier van de industriële arbeiders in Algiers.

Na een aantal massale demonstraties op de Internationale Vrouwendag van 1979 bezetten vijftienduizend vrouwen een aantal dagen het Paleis van Justitie te Teheran. Op 8 maart 1983 omringen vrouwen een militaire basis in Comiso (Italië). Ter gelegenheid van de Internationale Vrouwendag organiseert de Women's International League for Peace and Freedom te Brussel op 8 maart 1983 een conferentie van Europese vrouwen voor de vrede en een demonstratie tegen de nucleaire wedloop.

Sinds 8 maart 1983 houden vrouwen in Lima jaarlijks een massafestival (tienduizend bezoekers) dat kunst en publicaties van vrouwen laat zien. Op 8 maart 1989 wordt in Nederland de Vrouwenpartij opgericht die de bedoeling heeft mee te doen aan de parlementaire verkiezingen van 1990. Achthonderd vrouwen betogen in Algiers naar aanleiding van de Internationale Vrouwendag 1993. Zij dragen portretten mee van vermoorde vrouwen. Het recentste slachtoffer is een schoolmeisje dat weigerde een hoofddoek te dragen.

8-maartkomitee

Het 8-maartkomitee is ontstaan toen de vrouwengroep van Sago (Latijns-Amerikaans Centrum) in 1987 startte met de organisatie van een jaarlijkse multiculturele vrouwendag in Antwerpen. Op 8 maart 1997 voor de 10de keer op rij met als thema *Werken: vrouwen op de internationale arbeidsmarkt*.

Is de droom van Clara Zetkin dan toch uitgekomen?

- (1) Dit artikel is hoofdzakelijk gebaseerd op volgende literatuur:
 - B. REINALDA en N. VERHAAREN, *Vrouwenbeweging en internationale organisaties 1868-1986: een vergeeten hoofdstuk uit de geschiedenis van de internationale betrekkingen*. De Knipe: Ariadne, 1989, 499p.
 - I. LEIRER, *75 years and still going strong 1907-1982*. In: *Socialist International Women Bulletin*, (1982) 4-5, 36p., ill.
 - D. DE WEERDT, *Vrouwen van de Socialistische Internationale*. In: *Socialistische Standpunten*, 31 (1984) 4, pp.39-61
 - *Stem der Vrouw: maandblad van de Socialistische Vooruitziende Vrouwen*, 34-81 (1948-1996)
- (2) Zie hiervoor M. FRENCH, *Een vrouwelijke geschiedenis van de wereld*, Amsterdam: Meulenhof / Kritik, 1995, 1312 p.
- (3) Geciteerd in B. REINALDA, *Vrouwenbeweging [...]*, p.25
- (4) Geciteerd in B. REINALDA, *Vrouwenbeweging [...]*, p.30
- (5) Het aandeel van de vrouwelijke afgevaardigden was gestegen tot 7,3% (55 op 750). Op het eerste congres in 1889 waren er 8 vrouwelijke afgevaardigden op 389 (= 2%). Op het congres van 1893 waren er 21 vrouwelijke afgevaardigden.
- (6) Geciteerd in B. REINALDA, *Vrouwenbeweging [...]*, p.30
- (7) Voor een overzicht van naamswijzigingen en organisatievormen sinds 1907 zie B. REINALDA, *Vrouwenbeweging [...]*, p.416
- (8) Na de revolutie wordt de gregoriaanse kalender ingevoerd. Na 31 januari 1918 volgt niet 1 maar 14 februari. Alle data moeten dus met 13 dagen worden opgeschoven dus 23 februari = 8 maart.
- (9) L. KANDEL en F. PICQ, *Le Mythe des origines à propos de la journée internationale des femmes*. In: *La revue d'en face*, (1982) 12, pp.67-80 ; T. KAPLAN, *Commentary on the Socialist Origins of International Women's Day*. In: *Feminist Studies*, 11(1985)1, pp.163-171
- (10) Het volledige manifest is afgedrukt in een Engelse vertaling in I. LEIRER, *75 years [...]*, p.5
- (11) Geciteerd in B. REINALDA, *Vrouwenbeweging [...]*, p.74.
- (12) I. LEIRER, *75 years [...]*, p.6
- (13) Geciteerd in B. REINALDA, *Vrouwenbeweging [...]*, p.124.
KANDEL en PICQ verwijzen ook even naar deze gebeurtenis echter zonder bronvermelding, L. KANDEL en F. PICQ, *Le Mythe [...]*, p.68.
- (14) Voor een overzicht van de eisen en thema's van desocialistische vrouweninternationale zie D. DE WEERDT, *Vrouwen [...]*, pp.56-60